

leve „under broerne - om romaernes vilkår i Serbien

Rækkehuse under jernbanebroen

Foto: Gerd Gottlieb

Af Gerd Gottlieb

Hun sidder på Nørreports trappe, romakvinden med sit fremstrakte papbæger. De står foran asylcenter Sandholm, romafamilierne med deres fattige bagage. Europas romaer søger mod vest og nord i håb om at finde beskyttelse mod diskrimination og vold, ja, for at sikre deres eksistens i det hele taget.

Efter EU's ophævelse af visumplikten for Serbien i 2006 har vi i Danmark modtaget nye grupper af serbiske migranter og asylansøgere, eftersom Serbien endnu ikke er medlem af EU. Mange af dem er romaer.

De finder ikke meget arbejde og får kun sjældent opholdstilladelse, men bliver tværtimod tvangshjemsendt. Jamen, hvorfor bliver de så ved med at banke på hos os? Spørger man dem, får man for de serbiske romaers vedkommende et fortvivlet svar om, at alternativet er at skulle leve „under broerne“ i hjemlandet.

Hvad dette udtryk om broerne dækker over, fik Toni Liversage og jeg på en tur til Serbien i efteråret 2011 en skræmmende forståelse for, idet vi havde lejlighed til at besøge en ulovlig romabosættelse ved navn Belvil under en jernbanebro i Novi Beograd, den nyere del af hovedstaden.

Romaerne i Serbien

Der lever mellem 250.000 og 500.000 romaer i Serbien. Tallene er usikre, idet mange ikke er officielt registrerede. Men der er tale om den største og mest marginal-

iserede etniske minoritetsgruppe i landet. Ca. 10 procent er flygtninge efter den væbnede konflikt i Kosovo i 1999, hvor romaerne som en klemt minoritet mellem de stridende parter blev udnyttet i krigens modbydelige spil af både serbere og albanere. Og siden blev de under brutale hævnaktioner fordrevet til Serbien, hvor de for en stor dels vedkommende blev henvist til at skytte sig selv på gaden.

Op mod halvdelen af landets romaer lever i dag i ulovlige bosættelser, dvs. kolonier af selvbyggede boliger, anlagt hvor det har været muligt at finde plads f.eks. på forladte fabriksområder, under motorvejsbroer eller under broer over de store floder, der løber igennem landet. I hele Serbien regner man med, at der er omkring 600 bosættelser, hvoraf omkring de 100 ligger i Beograd.

Her lever de svageste af landets romaer under uhygiejniske og sundhedsfarlige forhold, ofte uden adgang til vand, sanitet og el. Der er tale om tvangshjemsendte asylansøgere og gæstearbejdere fra EU, familier drevet af fattigdom mod hovedstaden fra det sydlige Serbien og kvinder og børn, flygtet fra vold i hjemmet.

Mange er på trods af garantiene i den serbiske forfatning uden identitetspapirer. Mange har heller ikke mulighed for at skaffe sig disse papirer, idet en af forudsætningerne for registrering er, at man

har en lovlig adresse. Og bosættelserne er som sagt ikke lovlige.

Uden identitetspapirer udelukkes man fra basale rettigheder såsom skolegang (kun 10 procent af romabørn fra bosættelserne går i skole), tilknytning til arbejdsanvisningskontoret og dermed adgang til det officielle arbejdsmarked, del i landets minimale sociale ydelser og indtil for nylig også fra sundhedsydelser. Uden identitetspapirer er man reelt statsløs.

Bosættelsen Belvil

Vi besøgte Belvil på en kold regnvejrsdag i september. Bosættelsen, der rummede omkring 70 familier, er opført i ly af en bred jernbanebro og langs med en stærkt trafikeret motorvej, der løber under broen. Larmen fra trafikken var gennemtrængende.

Straks ved ankomsten havde vi svært ved at orientere os i forhold til, hvad det var, vi dog stod midt i. Det så mest ud, som om vi befandt os på en stor losseplads. Overalt var der affaldsbunker, som herreløse hunde snusede rundt i. Men efterhånden som øjnene vænnede sig til halvmørket under broen, kunne vi også skimte konturerne af boliger, nemlig mindre skure bygget af genbrugsmaterialer, pap og plastic. Vi kunne desuden se, at noget af

det skrald, som lå omkring os, var bundtet op, som skulle det videre i erhvervsmæssigt øjemed. I den fjerne ende af området sloges et par smådreng, nøgne og beskidte, om en ramponeret klapvogn, en ældre mand sad apatisk og kæderøg, og på et tidspunkt lød der vrede advarselsråb til os, fordi vi tog billeder, men ellers virkede området påfaldende dødt.

Kvindeliv i bosættelsen

Vi blev introduceret til området af to kvindelige beboere. Den ene, en bedstemor med et barnebarn omkring sig, viste os ind i sit overraskende sirligt indrettede hjem, der vidnede om, hvor dyrebar den lille bolig var for hende uanset de ydre rammer. Den anden kvinde ved navn Borka, der har viet sit liv som aktivist i kamp for romaernes vilkår, boede alene med sine katte i periferien af bosættelsen. Hendes lille træskur, der også var net pyntet, levnedes ingen reel beskyttelse mod indbrud eller overfald. Tanken om, at der i Serbien gennemsnitlig er ét voldeligt overfald om dagen på romabosættelser fra skinheads og neo-nazistiske grupper, gjorde os umiddelbart nervøse på Borkas vegne.

De to kvinder skildrede en slidsom og stresset hverdag. Man havde tiltaget sig adgang til elektri-

Et dyrebart hjem uanset de ydre rammer.

Foto: Gerd Gottlieb

En losseplads eller - -

Foto: Gerd Gottlieb

citet, men hele bosættelsen var afhængig af vand fra en enkelt og oven i købet uregelmæssigt fungerende brandhane, der lå en lille kilometer væk. Der skulle dagligt bæres mange spande for at opfylde en families behov for vand. Maden blev lavet på el, gas eller almindeligt brænde. Vi turde slet ikke forestille os den samlede koncentration af skadelige partikler i luften - endsige hvilken brandfælde, hele området måtte udgøre.

Vold mod kvinder i hjemmet var almindelig og fik sjældent konsekvenser, for hvor skulle de ramte kvinder hente hjælp eller gå hen? Vi hørte også om problemer med at få den rette sundhedsbehandling – f.eks. havde kvinderne ikke råd til abort eller til at føde på hospital. I det hele taget fik vi en beretning, der illustrerede Amnesty Internationals oplysninger (1) om, at ikke mindst romakvinder og -børn betaler prisen for de forhold, som romaerne generelt bydes i landet. For kvindernes vedkommende er både sundhedstilstand og levealder langt under gennemsnittet for den øvrige del af befolkningen, og spædbørnedødeligheden er tre gange højere.

Kun de heldigste af beboerne havde arbejde. Nogen tjente lidt ved sort rengøring og andre ved indsamling og salg af skrot. Uden for bosættelsen ved motorvejen lå der et lille skur – angiveligt en central for prostitution og handel med kvinder.

Rydninger og tvangsdeportationer

De serbiske myndigheder og politi rydder jævnligt uden forudgående varsel de ulovlige bosættelser og tvangsforflytter beboerne.

Den største rydning fandt sted i 2009, hvor det gjaldt en bosættelse under broen Gazela, som fører over floden Sava i Beograd. Her mejede myndighedernes bulldozere 200 hjem ned med en hast, der forhindrede beboerne i at redde mere end det højst nødvendige af deres i forvejen sparsomme ejendele. Mange familier blev kørt til sydserbien, hvor de blev placeret i yderligere isolation fra samfundslivet, og andre blev henvist til uisolerede og dårligt ventilerede metalcontainere, totalt uegnede for både dyr og mennesker, i Beograds periferi.

I Belvil var man bekendt med, at lokalområdet ligesom ved Gazelabroen var udpeget til at indgå i en udvidelse af hovedstadens vejnet, og derfor var det skælvende spørgsmål under vores besøg: Hvornår dukker myndighederne op? Vil det gå os som det gik beboerne i Gazelabosættelsen?

Et halvt år efter vores besøg er vi blevet orienteret om, at myndighederne mod en kompensation fra staten på 300 euro pr. familie midlertidigt har overflyttet de fleste af Belvils beboere til containere på en nærliggende privat byggegrund, der er udlagt til et kommercielt legeland for børn. Men hvad fremtiden dernæst vil bringe, er desværre fortsat et ubesvaret spørgsmål.

EU's medansvar

Amnesty International gennemgår i rapport fra 2011 (1) de brutale overgreb og menneskerettighedskrænkelser, som har fundet sted fra de serbiske myndighedernes side i forbindelse med de seneste års rydninger af romaernes bosættelser.

Allerede som potentielt kandidatland til EU har Serbien været berettiget til lån fra EU, og det europæiske fællesskabs banker (2) er allerede dybt involveret i at investere i landet med lån til forbedringer af landets transportsektor.

Lånene til anlægsprojekter ved Gazela og Belvil har været ydet på betingelse af, at myndighederne overholdt Serbiens egne regler for evakuering og efterfølgende genhusning nedfældet i den nationale handlingsplan for romaer. Disse regler følger de internationale regler på området og kræver bl.a. grundig information i tide til de berørte personer og medbestemmelse i forhold til genhusning

herunder reelle muligheder for at vælge at bo i etnisk blandede områder.

Lånene til Gazelaprojektet blev udbetalt på trods af, at de serbiske myndigheder negligerede alle regler. I Belvils tilfælde undgik beboerne de uvarslede bulldozere, men stadigvæk: at menneskerettighederne også for romaerne i Serbien bliver groft krænket, står mere end klart for os efter besøget under broen i Novi Beograd.

Noter:

1) Home is more than a roof over your head. Roma denied adequate housing in Serbia. Rapport fra Amnesty International 2011

2) Den Europæiske Investeringsbank og Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling

Yderligere kilder:

Human Trafficking in The Republic of Serbia. Report for the period 2000 – 2010. ASTRA - anti trafficking action, Beograd 2011